Додаток 5

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Декан факультету геології,
географії, рекреації і туризму

_____ Віліна ПЕРЕСАДЬКО

"_29_" _серпня_ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	**перший (бакалаврський)** (шифр, назва спеціальності)
галузь знань	**10. Природничі науки** (шифр, назва спеціалізації)
спеціальність	**106. Географія**
освітні програми	**Географія рекреації та туризму**
спеціалізація	
вид дисципліни	обов'язкова
факультет	геології, географії, рекреації і туризму

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму
«26» серпня 2024 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Прасул Ю.І., к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

_____ Анатолій БАЙНАЗАРОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми:

Гарант ОПП «Географія рекреації та туризму»

_____ Юлія ПРАСУЛ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму
Протокол від «26» серпня 2024 року № 7

Голова науково-методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Олександр ЖЕМЕРОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Рекреаційна географія» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія рекреації та туризму» підготовки бакалавра спеціальності 106. Географія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є

формування базових знань в галузі рекреаційної географії, опанування практичних умінь оцінки рекреаційних територій, дослідження міжнародних напрямків рекреаційних потоків.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

засвоєння студентами основних понять та термінів, змісту і теорії рекреаційної географії, основ оцінки рекреаційних ресурсів та територій, отримання навичок рекреаційного дослідження територій, проведення робіт рекреаційного аналізу місцевості з використанням класичних методів та сучасного програмного забезпечення, оволодіння загальними принципами дослідження макрорегіональних територіально-рекреаційних систем.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Рекреаційна географія	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	3-й (настановча), 4-й
Лекції	
24 год.	2 год. (настановча) + 4 год.
Практичні, семінарські заняття	
24* год.	8 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

* - для малочисельної групи

1.6. Заплановані результати навчання.

Сформовані компетентності:

- *Опанувати понятєво-термінологічний апарат рекреаційної географії* (**СК14** - Базові знання з географії рекреації та туризму: об'єктно-предметна область, понятєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження і використання їх);
- *Обробка й первинний аналіз даних про рекреаційні ресурси* (**ЗК07** - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; **СК10** - Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси);
- *Укладання характеристики, визначення напрямів розвитку територіальних рекреаційних систем, рекреаційних макрорегіонів* (**СК13** - Здатність виконувати прийоми

опису, аналізу, систематизації інформації, отриманої з загальногеографічних та тематичних карт; давати комплексну географічну, туристсько-рекреаційну оцінку території за результатами аналізу карт; укладати картографічні твори з використанням сучасних інформаційних технологій);

- *Здатність підбирати методики, показники, шкали оцінювання і проведення самого оцінювання рекреаційних умов та ресурсів для різних потреб рекреаційної діяльності* (**СК07** - Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації;);
- *Комплексне оцінювання рекреаційного потенціалу території* (**ЗК12 -** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; **СК05** - Здатність аналізувати склад і будову геосфер, природні, суспільні, зокрема туристсько-рекреаційні об'єкти та процеси на різних просторово-часових масштабах);
- *Здатність використовувати результати рекреаційних досліджень в практичній діяльності* (**ЗК13** - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; вдосконалювати власне навчання і виконання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок, орієнтуватися у світовому й національному географічному науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності**)**;

Згідно до вимог освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

Базові знання з рекреаційної географії як комплексної галузі, що базується на природничо-географічних та суспільно-географічних науках: об'єктно-предметна область, понятєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження тощо **(ПР01** - Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук**)**;

Уміння демонструвати спеціалізовані концептуальні знання організації туристсько-рекреаційної діяльності**(ПР09 -** Аналізувати склад і будову природних і соціосфер, рекреаційно-туристичних утворень і процесів на різних просторово-часових масштабах**)**;

Володіти навичками комплексного туристсько-рекреаційного аналізу територій **(ПР04 -** Аналізувати географічний потенціал території, зокрема туристсько-рекреаційний, вплив географічних властивостей регіонів на природокористування та господарську діяльність, їх взаємозв'язки**)**;

Застосовувати методи географічних досліджень природних та суспільних об'єктів і процесів, зокрема тих, що пов'язані з туристично-рекреаційною діяльністю **(ПР14)**.

Визначати сприятливість природного середовища для організації туристичної та рекреаційної діяльності, зміни його характеристик під впливом рекреаційно-туристської діяльності **(ПР13).**

що виражаються через систему знань та умінь:

Знання: основні поняття, виникнення і розвиток рекреаційної географії, предмет і методи дослідження, типи рекреації, рекреаційні ресурси, рекреаційний потенціал, рекреаційне районування та районоутворення, поняття про територіальну рекреаційну систему, оцінка різних типів рекреаційних ресурсів, рекреаційного потенціалу, поняття рекреаційного природокористування, особливості і тенденції географії міжнародних рекреаційних потоків.

Уміння: оцінювати та аналізувати рекреаційний потенціал території, виявляти особливості та характерні риси територіальних рекреаційних комплексів Європи, Азії, Північної та Південної Америки, Африки та Австралії, виявляти основні міжнародні рекреаційні потоки.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні поняття рекреаційної географії

Тема 1. Рекреація та вільний час.

Рекреаційна географія як науковий міждисциплінарний напрям сучасної географії. Виникнення і розвиток рекреаційної географії. Рекреаційна географія як фундаментальна і прикладна дисципліна. Місце рекреаційної географії у системі наук. Предмет і методи дослідження рекреаційної географії. Напрямки рекреаційно-географічних досліджень. Провідні наукові школи з даного напрямку. Основні поняття рекреаційної географії. Рекреація, сучасна рекреаційна діяльність. Аналіз значення рекреації. Рекреація як атрибут людської діяльності. Причини феномена рекреації. Основні форми рекреації – туризм, лікування, відпочинок. Їх характерні риси, співвідношення і взаємозалежність. Просторові стандарти рекреації. Типи рекреації на підставі критерію повторюваності рекреаційної діяльності. Характеристика кожного типу рекреаційної діяльності. Суспільні функції рекреаційної діяльності (медично-біологічні, соціально-культурні, економічні та ін.). Вільний час і його використання. Структура вільного часу. Рекреаційні потреби. Попит на рекреаційну діяльність. Рекреаційні заняття. Види рекреаційних занять.

Тема 2. Рекреаційні ресурси.

Рекреаційні ресурси, рекреаційний потенціал. Підходи до класифікації рекреаційних ресурсів. Природні рекреаційні ресурси. Кліматичні рекреаційні ресурси. Гідромінеральні і унікальні природні лікувальні ресурси. Території регламентованого рекреаційного використання. Історико-культурний потенціал. Архітектурні пам'ятки. Археологічні пам'ятки. Етнографічні пам'ятки. Народні промисли. Наукові і технічні комплекси і споруди. Основні принципи рекреаційного освоєння природного та історичного надбання. Рекреаційне природокористування як раціональне використання природних багатств для задоволення рекреаційних потреб людини.

Розділ 2. Територіальні рекреаційні системи

Тема 1. Рекреаційна оцінка територій

Оцінка різних типів природних рекреаційних ресурсів (кліматичних, водних, лісових, територіальних тощо), природно-антропогенних та історико-культурних рекреаційних ресурсів, рекреаційного потенціалу. Рекреаційна оцінка ландшафтів. Оцінка естетичної привабливості ПТК. Картографічні матеріали в рекреаційній оцінці території

Тема 2. Територіальна рекреаційна система

Поняття про територіальну рекреаційну систему (ТРС). ТРС як об'єкт вивчення рекреаційної географії. Фактори формування і розвитку ТРС та їх підсистем. Основні властивості ТРС. Типологія ТРС. Динамічність і еволюція ТРС, динаміка її підсистем. Зміни природних комплексів у ТРС. Поняття рекреаційного природокористування в ТРС. Стійкість до рекреаційних навантажень і рекреаційна ємність природно-територіальних комплексів (ПТК). Оцінка стійкості ПТК та його окремих компонентів щодо антропогенного впливу.

Тема 3. Характеристика регіональних територіально-рекреаційних систем

ТРС Європи. ТРС Азії. ТРС Північної Америки. ТРС Південної Америки. ТРС Африки. ТРС Австралії з Океанією. Рекреаційний потенціал регіонів світу. Фактори, що впливають на розвиток сучасного міжнародного туризму. Особливості міжнародного туризму. Доходи від іноземного туризму в різних країнах світу. Особливості і тенденції географії міжнародних рекреаційних потоків. Загальна характеристика туристичних потоків в розрізі рекреаційних регіонів світу: потужність, географія, структура і динаміка.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основні поняття рекреаційної географії												
Тема 1. Рекреація та вільний час	25	5	4			16	25	2				23
Тема 2. Рекреаційні ресурси	25	4	4			17	25	1	2			22
Разом за розділом 1	50	9	8			33	50	3	2			45
Розділ 2. Територіальні рекреаційні системи												
Тема 1. Рекреаційна оцінка територій	25	5	8			12	25	1	3			21
Тема 2. Територіальна рекреаційна система	20	4	4			12	20	1	2			17
Тема 3. Характеристика регіональних територіально-рекреаційних систем	25	6	4			15	25	1	1			23
Разом за розділом 2	70	15	16			39	70	3	6			61
Усього годин	***120***	***24***	***24***			***72***	***120***	***6***	***8***			***106***

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Основні терміни і поняття: розробка і порядок ведення термінологічного словничка з рекреаційної географії	2	
2	Рекреація як феномен людського життя (обговорення)	2	
3	Підходи до класифікації рекреаційних ресурсів: розробка структурної схеми	2	2
4	Інформаційна доступність потенційної рекреаційної території: характеристика наявної у вільному доступі інформації рекреаційної спрямованості	2	
5	Оцінка рекреаційного потенціалу території: аналіз природних, природно-антропогенних, історико-культурних та інфраструктурних ресурсів	6	3
6	Просування рекреаційних продуктів ТРС	2	
7	Практична доступність потенційної рекреаційної території для різних груп споживачів: оцінка можливостей формування рекреаційних потоків з різних районів	4	2
8	Всесвітня спадщина ЮНЕСКО	2	1
9	Статистичні дані в рекреації: аналітичний огляд показників обсягів рекреаційної діяльності	2	
	Разом	**24**	**8**

Практичні роботи виконуються за індивідуальними завданнями для кожного студента. Індивідуальні варіанти обираються студентами відповідно до території, з ресурсами якої вони доволі знайомі. Серед територій – адміністративні райони, адміністративні області, країни.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи *Самостійно ознайомитися з частиною матеріалу та поглибити знання за темами:*	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Рекреаційна географія як фундаментальна і прикладна дисципліна	1	1
2	Виникнення і розвиток рекреаційної географії	3	3
3	Провідні наукові школи з даного напрямку	3	4
4	Основні поняття рекреаційної географії	3	6
5	Просторові стандарти рекреації	1	3
6	Типи рекреації на підставі критерію повторюваності рекреаційної діяльності	2	3
7	Попит на рекреаційну діяльність	1	1
8	Рекреаційні заняття	2	2
9	Підходи до класифікації рекреаційних ресурсів	5	6
10	Природні рекреаційні ресурси	3	4
11	Території регламентованого рекреаційного використання	3	4
12	Історико-культурний потенціал	3	4
13	Наукові і технічні комплекси і споруди	3	4
14	Рекреаційне природокористування	3	5
15	Підходи до оцінки різних типів рекреаційних ресурсів	6	10
16	Рекреаційна оцінка ландшафтів	3	6
17	ТРС як об’єкт вивчення рекреаційної географії	4	5
18	Типологія ТРС	4	6
19	Поняття стійкості і рекреаційної ємності	4	6
20	Міжнародна рекреація	3	4
21	ТРС Європи і Азії	3	4
22	ТРС Північної і Південної Америки	3	4
23	ТРС Африки	2	3
24	ТРС Австралії з Океанією	1	2
25	Особливості географії міжнародних рекреаційних потоків	3	6
	Разом	**72**	**106**

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Під час вивчення курсу «Рекреаційна географія» передбачені лекції (інформаційні, проблемні), самостійні і практичні роботи студентів (з навчальною та періодичною літературою, статистичним матеріалом, різноманітними картами та ін.), використання комп’ютерів, консультації. Самостійна робота студентів включає такі види занять із зазначених вище тем: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу, вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання, поглиблене вивчення літератури за заданою тематикою, пошук додаткової інформації, підготовка до практичних занять, систематизація вивченого матеріалу перед складанням поточного оцінювання тощо.

Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365. У разі подовження воєнного стану лекції проводяться дистанційно у форматі відеоконференції (платформа Zoom). Консультації індивідуальні та групові відбуваються синхронно та асинхронно (з використанням месенджерів, електронної пошти тощо).

8. Методи контролю

Передбачені методи контролю: теоретичний захист практичних робіт, поточні проміжні (в т.ч. і тестові) контролі теоретичного матеріалу (як за окремими темами, так і кожної лекції), участь в дискусіях під час лекційних та практичних занять, контроль ведення конспекту з окремих тем, що виносяться на самостійну роботу.

Для проведення проміжного контролю використовуються LMS платформа «Moodle» / Google-форми з автентифікацією здобувача у режимі відеоконференції. Для проведення екзаменаційного контролю використовується LMS платформа «Moodle» з автентифікацією здобувача у режимі відеоконференції з аудіо- і відео- фіксацією. Реєстрація (допуск до складання) учасників освітнього процесу, а також обмін підсумковими завданнями та відповідями на них здійснюється винятково з корпоративної електронної пошти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна із забезпеченням академічної доброчесності. Студент допускається до складання екзамену за умови отримання за накопичувальною системою під час різних видів поточних контролів не менше 20 балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2			Контрольна робота, передбачена НП	Разом		
Т1	Т2	Т1	Т2	Т3				
7	7	20	5	5	16	60	40	100

Критерії оцінювання практичних робіт

ПР № 1, 4, 5.2: від 0 до 4 балів – *0 балів* – робота не виконана, *1 бал* – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові, *2 бали* – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, або завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання поверхові, *3 бали* – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні, *4 балів* – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

ПР № 2, 3, 5.3, 8: від 0 до 3 балів – *0 балів* – робота не виконана, *1 бал* – виконана частково, у тезовій формі, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові, *2 бали* – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні, *3 бали* – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

ПР № 5.4, 9: від 0 до 2 балів – *0 балів* – робота не виконана, *1 бал* – виконана частково, у тезовій формі, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові, *2 бали* – завдання виконано повністю, вчасно, знання достатні.

ПР № 7: від 0 до 5 балів – *0 балів* – робота не виконана, *1 бал* – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові, *2 бали* – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, знання поверхові, *3 бали* – завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання задовільні, *4 бали* – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні, *5 балів* – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

Проміжний і підсумковий контроль (16+40 балів) складаються з системи завдань різного типу і рівня складності (від простих тестових до вислову власної точки зору з обґрунтуванням). Детальна розбаловка підсумкового контролю представлена в системі біля кожного завдання. Критерії оцінювання відкритих питань співпадають з критеріями оцінювання практичних робіт на відповідні бали.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Базова література

1. Гурова Д. Д., Шморгуненко Є. О. Рекреаційна географія : навч. посібник. Запоріжжя, 2022, 110 с.
2. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навч. посібник. Київ, Знання, 2008. 343 с.
3. Прасул Ю.І., Діброва Л.В. Туристсько-рекреаційний потенціал території та його аналіз: Методичні рекомендації до практичної та самостійної роботи студентів. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. 36 с.
4. Прасул Ю.І., Шумік Є.С. Природні рекреаційні ресурси світу: Методичні рекомендації до самостійної і практичної роботи студентів. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. 50 с.
5. Скрипник Н. Я., Сердюк А. М. Рекреаційна географія: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 296 с.
6. Стафійчук В.І. Рекреалогія: Навч. посібник. Київ : Альтерпрес, 2006. 264 с.

Допоміжна література

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України. Київ : ВПЦ «Київський ун-т», 2001. 395 с.
2. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. Київ : Палітра, 1997. 130 с.
3. Поколодна М. М. Рекреаційна географія : навч. посібник. Харків : ХНАМГ, 2012. 275 с.
4. Теоретичні основи рекреаційної географії / за заг. ред. С. І. Сюткіна. Суми : Фабрика друку, 2022. 72 с.
5. Чир Н. В. Рекреаційна географія : навч.-метод. посібник. Ужгород, 2019. 156 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. **Авторські** розробки лекційних та практичних робіт, представлених на сайті кафедри фізичної географії та картографії https://physgeo.univer.kharkov.ua/education/course/recreation-geo/
2. http://www. tourism.gov.ua – Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму
3. http://tourlib.net/lib.htm – Все о туризмі: Туристична бібліотека
4. http://knigitut.net/ - Література з туризму
5. http://whc.unesco.org/ - Світова спадщина ЮНЕСКО